

Девід Расмунсен був чоловік промітний і, як багато навіть визначніших за нього людей, опанований однією ідеєю. Тому, коли зазивний ріг Півночі долинув до його вух, він намислив торгувати яйцями й усю снагу свою вклав у той замір. Він хутенько підрахував усе докладно, і ось уже майбутнє заграло перед ним рожевими барвами. Яйця в Доусоні коштуватимуть не менш як п'ять доларів за дюжину, — прикинув Расмунсен. Отже, за тисячу дюжин у столиці золота він дістане п'ять тисяч доларів.

З другого боку, треба було вирахувати витрати, і він вирахував їх добре, бо людина з нього була обережна, дуже практична й твереза, без нахилу до фантазування. Беручи по п'ятнадцять центів за дюжину, на яйця він витратить сто п'ятдесят доларів — просто дурниця, як на такий величезний прибуток. І коли припустити, тільки припустити, що на дорогу та їжу підуть неймовірно великі гроші — вісімсот п'ятдесят доларів, то він, продавши останнє яйце й висипавши в торбину останні золоті зернини, матиме чотири тисячі доларів чистого зиску.

— Бачиш, Альмо, — прикинув він уголос, сидячи з дружиною в затишній їдальні, геть заваленій картами, офіційними довідниками, путівниками та описами Аляски, — бачиш, справжні витрати почнуться аж з Даї. А на дорогу до Даї вистачить з головою п'ятдесят доларів, навіть коли їхати першим класом. Ну, а від Даї до озера Ліндермен носії-індіяни беруть по дванадцять центів за фунт вантажу, тобто дванадцять доларів за сто фунтів, або сто двадцять доларів за тисячу. Скажімо, я матиму півтори тисячі фунтів, це коштуватиме сто вісімдесят доларів, — ну хай, навіть двісті. Мені божився один чоловік, який приїхав допіру з Клондайку, що на озері я зможу купити човна за три сотні. Той же самий чоловік казав, що на мого човна напевне знайдеться двійко пасажирів, які дадуть по сто п'ятдесят доларів кожний, отже, мені човен нічого не коштуватиме, oprіч того, вони допомагатимуть мені в дорозі. І... це все; в Доусоні я вивантажую яйця на берег. Тепер прикиньмо, скільки це коштуватиме.

— П'ятдесят доларів з Сан-Франциско до Даї, двісті з Даї до Ліндермену, човен оплатять пасажирини — разом двісті п'ятдесят доларів, — швидко підсумувала вона.

— Та сто доларів на одіж і особисті потреби, — радісно провадив він. — А п'ятсот доларів ще лишиться на непередбачені витрати. Але що може статися непередбачене?

Альма знизала плечима й звела брови. Якщо та розлога Північ може поглинути людину з тисячею дюжин яєць, то так само може поглинути й усе його майно. Так вона подумала, але не сказала нічого. Вона добре знала Девіда Расмунсена, тому й промовчала.

— Якщо навіть подвоїти потрібний час, на випадок усіляких затримок, то я впораюся за два місяці. Уяви собі, Альмо! Чотири тисячі за два місяці! Не порівняти з тією злиденною сотнею, що я тепер одержую на місяць. Ми збудуємо собі новий котедж, просторіший, з газом у кожній кімнаті, з гарним краєвидом із вікон, а цей віддамо в комірне і з тих грошей виплачуватимемо податки, страхування, воду та ще й нам трохи лишатиметься. А може, я знайду жилу і повернуся мільйонером. Тепер скажи мені, Альмо, адже я підрахував усе дуже скромно?

І Альма погодилася, що так. Крім того, хіба не привіз один її родич — правда, далекий, виродок у сім'ї, телепень і ледащо — хіба він не привіз із тієї Півночі на сто тисяч доларів золотого піску, поминувши вже половину паю на яму, з якої добувають той пісок?

Бакалійник Расмунсенів здивувався, побачивши, як той важить яйця на вазі в кінці прилавка, а ще більше здивувався сам Расмунсен, виявивши, що дванадцять яєць тягне півтора фунти — тисяча дюжин півтори тисячі фунтів! Отже, не лишається нічого на одіж, укривала та кухонне причандалля, вже не кажучи про харчі, потрібні в дорозі. Підрахунок його полетів шкереберть, і він уже збирався рахувати все наново, коли йому спало на думку важити малі яйця. "Бо чи вони великі,

чи малі, а дюжина є дюжина", — розважно мовив він сам до себе, ставлячи на вагу дванадцять малих яєць. Вони важили тільки фунт із чвертю. Після цього по місту Сан-Франціско забігали стурбовані посланці, а комісійні крамниці та кооперативи дивувалися з раптового попиту на яйця, не важчі, ніж дванадцять унцій дюжина.

Расмунсен заставив свій маленький котедж за тисячу доларів, одіслав дружину на довше перебування до її рідні, відмовився від посади й вирушив на Північ. Щоб не вийти з кошторису, він зважився на компроміс і поїхав другим класом, де через наплив пасажирів було гірше, ніж у третьому. Пізно влітку він висів із своїм вантажем на берег у Даї, блідий та виснажений, але швидко до нього вернулися і бадьорість, і апетит. Проте перша ж розмова з чілкутськими носіями так його вразила, що він мало не скам'янів з дива. Вони запросили сорок центів з фунта за перегін у двадцять вісім миль, і не встиг він перевести дух, як ціна підскочила до сорока трьох. Врешті п'ятнадцять дужих індіан зв'язали пасами його клунки, приставши на сорок п'ять центів, але відразу ж порозв'язували знову, коли їм запропонував сорок сім якийсь крез із Скагвею в брудній сорочці та подраних штанях, що загнав коней на Сніговому перевалі і тепер робив останню одчайдушну спробу дістатись у Доусон через Чілкут.

Проте Расмунсен не піддавався зневірі і за п'ятдесят центів знайшов носіїв, що за два дні доправили його вантаж до озера Ліндермен. Та п'ятдесят центів за фунт — це тисяча доларів за тонну, і півтори тисячі фунтів поглинули навіть гроші, про запас відкладені, покинувши Расмунсена на березі, звідки він у танталових муках бачив, як щодня новенькі човни відпливають на Доусон. А в таборі, де будували човни, почався великий неспокій. Люди працювали як навіжені, зрання допізна, напружуючи всю силу, паклюючи, вбиваючи цвяхи, смолячи в гарячковій хапливості, що їй не важко було пояснити. Щодень снігова смуга на голих скелястих шпилях сповзала нижче, лютувала віхола за віхолою і несла з собою сльоту й сніг, а воду в затоках покривала свіжа крига, яка грубшала кожної години. Виснажені працею люди щоранку повертали бліді обличчя до озера, дивлячись, чи, бува, не замерзло й воно. Бо якби

озеро замерзло, то був би кінець їхнім надіям, а вони сподівалися, що поки крига скує озера, вони вже плистимуть швидкою річкою.

Расмунсен тривожився ще й тим, що виявив трьох конкурентів з таким самим товаром. Правда, один, присадкуватий німець, збанкрутував і тепер, втративши всі надії, повертався сам з останнім клунком, проте інші двоє мали майже готові човни і одно благали бога крамарів та гендлярів спинити залізну руку зими бодай на день. Але та залізна рука вже налягала на країну. Під час хуги, що лютувала на Чілкуті, замерзали люди, і Расмунсен, не зогледівшись, одморозив собі пальці на ногах. Йому трапилася нагода поїхати з своїм вантажем у чужому човні, якого щойно спустили на воду, але з нього вимагали двісті доларів, а він не мав грошей.

— Я гадай, ви трошки почекай, — казав йому швед-човняр, що саме тут знайшов свій Клондайк і був досить кмітливий, аби зрозуміти це. — Ще трошечки почекай, і я зроблю вам гарного човна, будьте певні.

Здавшись на шведові слова, Расмунсен вернувся до озера Крейтер і здибав там двох газетярів, що порозкидали свої речі по всьому перевалі від Кам'яного дому до Щасливого табору.

— Авжеж, — мовив він чванькувато. — Я доправив до Ліндермену тисячу дюжин яєць і мого човна вже закінчують просмолювати. Я гадаю, що мені ще пощастило. Човни тепер у ціні, як ви знаєте, та їх і немає.

Почувши це, газетярі мало не з кулаками накинулись на Расмунсена, вимагаючи, щоб він узяв їх із собою, вимахуючи банкнотами у нього перед очима та побрязкуючи золотом. Спершу він не хотів і слухати, але врешті таки здався на підмову й нехотя погодився взяти їх за три сотні з кожного. Гроші за проїзд газетярі дали наперед. І поки вони писали до своїх газет про доброго самаритянина з тисячею дюжин яєць, добрий самаритянин поспішив назад до шведа на озеро Ліндермен.

— Гей, ви! Давайте мені цього човна! — замість привітання крикнув він, побрязкуючи грошима, що йому заплатили кореспонденти, й пожадливо поглядаючи на готове суденце.

Швед байдуже зирнув на нього й похитав головою.

— Скільки вам дають? Триста? Гаразд, ось вам чотириста. Беріть.

Расмунсен тицяв шведові гроші, але той відступався назад.

— Я гадай, що ні. Я сказав, що дам йому човна. Ви трошечки чекай....

— Ось вам шістсот. Це моє останнє слово. Берете чи ні? Скажете йому, що помилися.

Швед вагався.

— Я гадай, що дам вам, — нарешті сказав він. І за якусь хвилину Расмунсен бачив уже, як він каліченою мовою силкувався з'ясувати іншим покупцям, що сталася помилка.

Отой німець посковзнувся й зламав ногу на кручі побіля Глибокого озера, розпродав свій крам по долару за дюжину і на одержані гроші найняв індіанів-носіїв, щоб допровадити його назад до Даї. Але двоє інших конкурентів вирушили в дорогу того самого ранку, що й Расмунсен із своїми супутниками-газетярами.

— Ви скільки маєте? — гукнув один із них, худенький чоловічок з Нової Англії.

— Тисячу дюжин! — гордовито відповів Расмунсен.

— Ого! А в мене вісімсот. І закладаюся, що я випереджу вас.

Кореспонденти пропонували позичити Расмунсенові грошей, якщо він хоче піти в заклад, але той відмовивсь, і янкі заклався з третім конкурентом, дужим сином моря, що знав і води, й доли і нахвалявся показати всім їм, як треба пливти. І показав: нап'яв брезентове вітрило і на кожній хвилі занурювався майже під воду. Він перший вибрався з Ліндермену і, нехтуючи кодолю, застряг із перевантаженим човном серед порогів у бурхливому вирі.

Расмунсен та янкі, що також мав двох пасажирів, перенесли вантаж на спині, а тоді перевели на кодолі порожні човни через небезпечне місце до озера Бенет.

Озеро Бенет, завдовжки двадцять п'ять миль, вузьке й глибоке, нагадувало лійку проміж гір, якою завжди гуляли бурі, Расмунсен отаборився на піщаній відрозі коло верхів'я, де стояло чимало людей і човнів, що збиралися йти назустріч полярній зимі. Прокинувшись вранці, Расмунсен побачив, що з півдня свистить вітер — остуджений сніговими шпилями та крижаними долинами, він дихав таким самим холодом, як і північний вітер. Проте година видалась ясна, і янкі вже мчав на хвилях за першою голою відрогою під усіма вітрилами. Інші човни теж квапилися в дорогу, і газетярі й собі піддалися загальному запалові.

— Ми його наздоженемо до Оленячого переходу, — запевняли вони Расмунсена, як напнули вітрило і "Альму" облила перша крижана хвиля.

Расмунсен усе життя боявся води, але, стиснувши зуби, вчепивсь у весло, і обличчя йому наче скам'яніло. Його тисяча дюжин були тут, у човні, в нього перед очима, безпечно сховані під кореспондентськими пакунками, і водночас йому перед очима стояли якимось побитом маленький котедж та заставний лист на тисячу доларів.

Було страшенно холодно. Расмунсен раз по раз витягав стерно й закладав інше, а газетярі обрубували з нього кригу. Бризки, обливаючи човна, вмить замерзали, і нижня рея та вітрила швидко пообвисали

бурульками. "Альма" змагалася з бурунами, аж дошки на дні тріщали, але замість вичерпувати воду, газетярм доводилося обрубувати кригу й викидати її за облавок. Відступу вже не було. Навіжена гонитва з зимою тривала далі, й човни один за одним відчайдушно мчали вперед.

— М-м-ми не м-можемо спинитися, навіть якби треба було рятувати свою душу, — крикнув один газетяр, клацаючи зубами не зі страху, а з холоду.

— Авжеж! Тримайтеся ближче до середини, старий! — мовив другий.

У відповідь Расмунсен тільки безглуздо посміхнувся. Кригою скуті береги вкривало, наче милом, шумовиння, і тільки серединою була ще надія втекти від величезних хвиль. Якби вони спустили вітрило, то хвиля наздогнала б човна і потопила. Коли-не-коли вони поминали чужі човни, стиснуті серед каміння, а одне судно в них на очах наскочило на пороги й мало не розбилося. Маленька шлюпка позад них із двома чоловіками перекинулася догори дном.

— Д-дивіться вперед, старий! — гукнув той, що цокотів зубами.

Расмунсен посміхнувся і так стис весло, аж рука заболіла. Разів з двадцять хвиля наздоганяла квадратову корму "Альми" й виносила її з-під вітру. Тоді вітрило починало безпорадно метлятися, і, тільки напружуючи всю силу, Расмунсенові щастило накермовувати човна як слід. Посмішка тепер немов примерзла до його уст і газетярм ставало моторошно, коли вони дивилися на нього.

Вони промчали повз самотню скелю за сто ярдів від берега. З вершини, що її заливало хвилею, кричав диким голосом якийсь чоловік, на мить перемагаючи бурю. Та не встиг той крик відлунати, як "Альма" проминула скелю, що видавалася чорною плямою серед шумовиння.

— От янкі й сів. А де ж моряк? — гукнув один з пасажирів.

Расмунсен глянув через плече, шукаючи поглядом чорне вітрило. Десь із годину тому виринуло воно поміж сивих хвиль з навітряного боку, і відтоді Расмунсен бачив, що воно дедалі зростає і наближається. Очевидячки, моряк полагодив човна й тепер надолужував згаяне.

— Гляньте, він наздоганяє нас!

Обидва пасажири облишили рубати кригу й теж стали дивитися на човна. Позад них лишилося двадцять миль озера Бенет — було де гуляти бурі та здійматися хвилями аж до неба. Поринаючи та підлітаючи вгору, немов дух бурі, моряк пролетів повз них. Величезне вітрило наче вихоплювало човна з гребенів хвиль, здіймало над водою і, гуркочучи, кидало в розчахнуті провалля проміж двох бурунів.

— Хвилі не впіймають його!

— Але він з-зануриться провою у воду!

Ще не доказали вони, як чорне вітрило зникло з очей за величезним буруном. Друга, третя хвиля перекотилася через те місце, але човен не з'являвся. "Альма" мчала далі. На воді спливли поламані весла, дошки із скриньок та ще ярдів за двадцять від "Альми" майнула серед хвиль рука та волохата голова.

На якийсь час трохи стихилося. Та коли замаячив другий берег, хвилі стали заливати човна, і газетярі вже не обрубували кригу, а заходилися вичерпувати воду цеберками. Але навіть це не допомагало. Тоді порозумівшись криком з Расмунсеном, вони взялися до своїх пакунків. Борошно, сало, боби, укривала, гасниця, мотузки та всілякий дріб'язок — усе, що попало до рук, — полетіло за облавок. На човні це одразу позначилося, він зачерпував менше води й легше здіймався на хвилі.

— Ну, досить! — суворо вигукнув Расмунсен, коли вони дісталися до верхніх скриньок з яйцями.

— Де там у біса досить! — відповів люто, весь тремтячи, один кореспондент. За винятком записних книжок, плівок та апаратів, вони пожертвували всім своїм добром. Він нахилився, схопив скриньку з яйцями й почав витягати її з мотузок.

— Киньте! Киньте, кажу вам!

Расмунсен якось витяг револьвера, ліктем притримуючи весло, і почав націлюватися. Газетяр стояв на лавці, похитуючись, і його обличчя перекривилося з німої люті й ненависті.

— Боже мій!

То крикнув другий газетяр, впавши долілиць на дно човна. "Альму", про яку Расмунсен на хвилину забув, підхопив вир і закрутив нею, мов тріскою. Вітрило заметляло, рея з розгону шарпонулася вперед і штовхнула розлюченого газетяра за облавок, переломивши йому хребет. Щогла й вітрило пішли слідом за ним. Човна, що стратив напрямок, залила хвиля, і Расмунсен кинувся вичерпувати воду цеберкою.

За дальші півгодини повз них промчало кілька човнів — і маленьких, і таких, як "Альма", — але всі вони, страхом гнані, тільки й здатні були, що шалено мчати вперед. Нарешті десятитонна барка, сама наражаючись на загибель, спустила вітрило з навітряного боку й підсунулася до них.

— Назад! Назад! — заверещав Расмунсен.

Але його низький планшир[63] уже терся об важку барку, і другий газетяр видряпувався на високий облавок. Расмунсен, немов кішка, поліз по своїх пакунках на прову "Альми" і намагався задубілими пальцями прив'язати свого човна до мотузки, спущеної з барки.

— Вилазьте сюди! — кричав йому чоловік з рудими бурцями.

— У мене тут яйця, тисяча дюжин! — гукав у відповідь він. — Візьміть мене на буксир! Я заплачу!

— Вилазьте! — ревли з барки всі враз.

Величезна хвиля з білим верхом знялася над баркою, перекотилася через неї і майже залила "Альму". Люди махнули рукою на човна й заходилися наставляти вітрила, кленучи Расмунсена. А той і собі кляв їх. Щогла та вітрило, ще не одірвавшись до решти, немов кітва, тримали човна супроти вітру та хвилі, даючи Расмунсенові змогу вичерпувати воду.

За три години, закоцюблій, виснажений, белькочучи, немов сновиди, але не кидаючи вичерпувати воду, Расмунсен наблизився до обмерзлого берега біля Оленячого переходу. Там урядовий кур'єр та метис-провідник вивели його із смуги прибою, врятували вантаж і витягли "Альму" на берег. Вони добиралися в Доусон на рибальському човні, але затрималися через бурю і дали Расмунсенові притулок на ніч у своєму наметі. На ранок другого дня вони поїхали, а Расмунсен поклав собі залишитись. І після цього по всій Півночі пішла поголоска про чоловіка з тисячею дюжин яєць. Шукачі золота, які дісталися до місця, ще поки стала крига, принесли чутку, що він у дорозі. Сиві старожитці Сорокової Милі та Серкл-Сіті, бувальці з зашкарубленими щелепами та затверділими від бобів шлунками, тільки-но зачувши його наймення, починали мріяти про курчата та овочі. Дая та Скагвей також цікавилися Расмунсеном і запитували про нього в кожного, хто перейшов через перевал. Врешті й Доусон, золотий Доусон, затуживши за яєчною, пойнявся неспокоєм і при кожній нагоді намагався щось почути про нього.

Але Расмунсен нічого про це не знав. Наступного дня після аварії він полагодив "Альму" й рушив далі. Лютий східний вітер дув йому якраз насупроти з озера Тегіш, але він узявся до весел і мужньо гріб, хоч його раз у раз відносило назад, та доводилося ще й обрубувати з весел кригу. Як і інших мандрівників, його викинуло на берег біля Вітряного рукава; тричі його заливало водою й прибивало до берега на озері Тегіш, а на

озері Марш він мусив спинитися, бо вода замерзла. "Альму" затерло кригою, але яйцям шкоди не сталося. Він дві милі ніс їх кригою до берега, а там спорудив їм сховище, що його потому ще довго показували люди, про Расмунсена згадуючи.

Півтисячі миль замерзлої землі пролягло до Доусона, а водою їхати вже не можна було. Однак Расмунсен як затявся: тільки обличчя йому якось дивно скам'яніло, коли він рушив назад пішки через озера. Що він витерпів у цій безлюдній дорозі, мавши одненьке укривало, сокиру та жменю бобів, годі й збагнути звичайному смертному. Тільки північний мандрівник міг би зрозуміти це. Досить того, що на Чілкуті його захопила хуртовина, і лікар в Овечому таборі відтяв йому два пальці на нозі. Та все ж він не здавався: до П'юджет-Саунду він мив посуд на "Павоні", а звідти пристав за кочегара на пасажирське судно до Сан-Франціско.

Виснажений, обідраний, з'явився він до банку, тягнучи ногу по блискучій підлозі, і попросив грошей під другого заставного листа. З-під рідкої щетини видніли худі щоки, а очі ніби запалися в глибокі ями й горіли холодним вогнем. Його руки зашкарубли з холоду та важкої праці, а під нігті понабивалося бруду та вугільної пилюки.

Він невиразно щось мимрив про яйця, крижані брили, вітри та припливи; коли ж йому відмовилися дати більш як тисячу, він почав щось недоладно верзти про ціни на собак, про їжу для них, а також про лижви, мокасини та зимові стежки. Йому дали півтори тисячі, тобто набагато більше, ніж вартий був котедж, і коли він надряпав свого підписа і вийшов за двері, всі полегшено зітхнули.

За два тижні він уже плентався через Чілкут з трьома санками, по п'ятеро собак у кожних. Одним запрягом керував він, а рештою — двоє індіанців. Біля озера Марш вони вибрали із схованки скриньки з яйцями й навантажили на санки. Але стежка була ще не втерта. Расмунсен виїхав на лід перший, і йому припало втоптувати сніг та відкидати крижані брили, що заважали на дорозі. Позад себе він не раз помічав дим від таборового вогню, що тоненькою цівкою здіймався вгору в тихому

повітрі, і дивувався, чого ніхто його не наздоганяє. Він був чужий у цій країні й не розумів, у чім річ. Не розумів він і індіанців, коли ті силкувалися йому пояснити. А індіанці бачили, що то дурна праця, проте як уранці вони впирались і відмовлялись кидати табір, він примушував їх до роботи, погрожуючи револьвером.

Коли Расмунсен провалився на кризі біля Білого Коня і відморозив ногу — дуже чутливу до холоду, бо її раніш уже відморожено, — індіанці гадали, що він спиниться. Але він пожертвував одним укриттям, зробив із нього величезного мокасіна, на цеберку схожого, і рушив далі, як звикле, з першими санками. То була жахлива праця, і індіанці з повагою ставилися до Расмунсена, хоч у нього за спиною постукували себе пальцями по чолі й значуще хитали головами. Однієї ночі вони спробували тікати, та свист куль змусив їх вернутися, злих, але покірних. А втім, вони були тільки дикуни з Чілкуту, тому, порадившись, надумали вбити його; та він спав немов кішка, і ні вдень ні вночі їм не трапилося такої нагоди. Не раз вони намагалися розтлумачити йому, що означає той дим позаду, але він не розумів їх і лише став ще підозріліший. Коли ж індіанці сердито ухилялися від роботи, він швидко охолоджував їхній запал, показуючи револьвера, що завжди був напхвятий.

Так він ішов неймовірно важкою стежкою з непокірними людьми і здичавілими собаками. Він змагався з людьми, що хотіли кинути його, вів боротьбу з собаками, женучи їх геть від яєць, змагався з кригою, холодом і болем у нозі, що ніяк не гоїлася. Не встигала рана затягнутися, як мороз діймав її знову, отже, болячка все ятрилася і була вже така завбільшки, як кулак. Ранками, коли він уперше ступав на ногу, йому голова йшла обертом і з болю робилося майже млосно. Потім, удень, нога звичайно коцюбла й давала себе знати аж увечері, коли він залазив під укриття й намагався заснути. Проте він, ось іще недавно службовець, що все своє життя просидів за столом, працював так, що вимучував індіанців і заганяв навіть собак. Але сам він не здавав собі справи, скільки йому доводилося працювати й скільки терпіти. Він був людина, що віддається лише одній ідеї, і тепер, коли та ідея з'явилася, вона цілком опанувала його. На першому плані його свідомості був

Доусон, на останньому — тисяча дюжин яєць, а посередині між ними метлялося його власне я, що все намагалось звести їх до одної блискучої мети. І тією блискучою метою стали п'ять тисяч доларів, завершення його теперішньої ідеї і вихідний пункт до якоїсь нової, хоч яка б там вона була. Поза цим Расмунсен зробився автоматом. Він не помічав, що навкруги діється, дивився на світ немов крізь темне скло, і до всього йому було байдуже. Руки його працювали, наче машина; так само працювала й голова. Обличчя його стало таке напружене, що навіть індіанці лякалися й чудувались із дивної білої людини, що поробила їх невольниками й примушувала так безглуздо працювати.

А потім, на озері Ле-Барж, ударили морози, космічний холод накинувся на верхівку нашої планети, термометр показував шістдесят і більше градусів під нулем. Мандруючи без запони, щоб вільніше дихати, Расмунсен застудив собі легені, і далі, всю подорож, його не кидав сухий, деручий кашель, що особливо дошкуляв, як він сидів у диму коло багаття або надміру працював. На річці Тридцята Миля було багато ополонік, прикритих зверху тонкою кригою, оманливою і непевною. На ту кригу не можна було покладатися, але Расмунсен зважився йти нею, витягаючи револьвера, коли його супутники опиналися. А все ж, долаючи ті снігові кладки, присипані зверху, вони намагалися запобігти небезпеці: переходили їх на лижвах, поземно тримаючи в руках довгі жердини; за них можна було вчепитися у разі, якби лід проломився. Перейшовши на другий бік, вони кликали собак. Але саме на такому місці, де під снігом була таловина, один індіанець знайшов собі кінець. Він провалився у воду, як ніж у сметану, а течія підхопила його під крижане накриття.

Тієї ж ночі при блідому сяйві місяця утік його товариш. Даремно Расмунсен прострілював мовчазну порожнечу з револьвера, виявляючи радше поспіх, аніж уміння. За тридцять шість годин індіанець той добувся до поліційного поста на річці Великого Лосося.

— Він... Він... Він чудна людина! Так якби... з головою в нього не гаразд, — пояснював тлумач враженому капітанові. — Як? Атож, з глузду

з'їхав, збожеволів чоловік. Тільки про яйця, весь час про яйця, розумієте? Скоро прийде сюди.

Минуло кілька день, і з'явився Расмунсен; усі собаки одним запрягом тягли троє санок, докупив зв'язаних. Це було незручно, і там, де дорога була аж надто погана, доводилось перетягати кожні санки окремо, хоч ціною геркулесових зусиль йому щастило правити санки всі разом. Расмунсен, очевидно, не схвилювався, коли поліцейний капітан сказав, що його індієць іде вже узгір'ям на Доусон і тепер, мабуть, на півдорозі між Селкірком та річкою Стюарт. Не зацікавило його й повідомлення, що поліція пробила стежку аж на Пеллі; він-бо вже дійшов до того, що байдуже, як фаталіст, сприймав усе, чи то добре, чи погане. Та коли йому сказали, що Доусон голодує, він усміхнувся, запряг собак і подався далі.

На другому привалі після поліцейного поста він, нарешті, довідався про таємницю того диму позаду. Як тільки в таборі на Великому Лососі дізналися, що дорогу прокладено до Пеллі, не було вже потреби довше баритися ззаду; і Расмунсен, скулившись самотній коло вогню, бачив, як повз нього одні за одними мчали санки. Спочатку проїхали кур'єр і метис, що витягли його з озера Бенет, далі пошта до Серкл-Сіті на двох санках, а тоді вже в Клондайк рушили різномасті шукачі щастя. Собаки й люди були свіжі й гладкі, а Расмунсен та його запряг — кволі й виснажені, сама шкіра та кістки. Люди, що їхні багаття курилися позаду, мандрували один лише день з трьох, відпочиваючи та економлячи сили на той час, коли можна буде вже їхати рівною втертою стежкою, а Расмунсен поспішав уперед, щодня по бездоріжжю, виснажуючи собак та заганняючи їх до останку.

Самого ж його ніщо не могло зламати. Ті свіжі, невиснажені люди дякували йому ласкаво за дбайливість, дякували, відверто посміхаючись та нахабно глузуючи з нього; і тепер, зрозумівши все, він не відповідав їм нічого, навіть не розсердився. Йому було байдуже. Його ідея, її суть не змінилася. Тут він і його тисяча дюжин, а там Доусон; отже, все лишилося так, як і було.

На Малому Лососі скінчилася їжа собакам. Він віддав їм свої харчі, а сам аж до Селкірка годувався тільки бобами — брунатними бобами, дуже поживними, але такими нестраними, що після них його хапало за шлунок і він години зо дві ходив, зігнувшись у дугу. Але на дверях факторії в Селкірку висіла оповістка, що пароплави не ходять угору Юконом ось уже два роки, отож харчі тут були дорогі. А проте агент компанії запропонував обміняти на кожне яйце по повній чашці борошна, та Расмунсен похитав головою й подався далі.

Десь за факторією йому пощастило купити мерзлу конячу шкуру для собак. Коней забивали чілкупські гуртівники, а треба забирати індіани. Він спробував сам їсти шкуру, та шерсть роз'ятрювала йому виразки в роті, намуляні бобами, і вони нестерпно боліли.

Тут, у Селкірку, він уже зустрів перших утікачів з Доусона. Голод гнав їх звідти, вони сумним натовпом сунули по стежці.

— Нема їжі, — казали вони хором. — Нема їжі, отже, треба тікати. Люди молять бога, щоб хоч на весну стало краще. Борошно — долар за півфунта, і то його не продають.

— Яйця? — перепитав хтось із натовпу. — Долар за одне, але їх немає.

Расмунсен швидко підрахував.

— Дванадцять тисяч доларів, — сказав він голосно.

— Що?

— Нічого, — відповів він і погнав собак далі.

Коли він добувся до річки Стюарт, за сімдесят миль від Доусона, п'ятеро собак пропало, а решта, вкрай виснажені, ледве на ногах

трималися. Расмунсен сам теж запрягся в посторонки, тягнучи щосили. Та все одно він проходив хіба десять миль у день. Його щоки й ніс, не раз уже відморожені, поробились якісь криваво-чорні, і на них страшно було дивитися. Великий палець, відділений від решти пальців, бо доводилось тримати стернову жердину, був так само відморожений і дуже болів. Чудернацький мокасин і досі огортав йому ногу, і тій нозі почав дошкуляти якийсь дивний біль. На Шістдесятій Милі останні боби, які він уже давно паював, скінчились, але він уперто відмовлявся почати яйця. Він не міг припустити навіть такої думки і плентався, спотикаючись та падаючи, аж до річки Індіана. Тут щедрий старожитець пригостив його свіжою лосениною, яка надала йому і його собакам нової сили, а в Енслі він підбадьорився, бо втікач, що годин п'ять тому вийшов з Доусона, запевняв, що він матиме долар з чвертю за кожне яйце.

Серце йому калатало, а коліна тремтіли, коли він виїжджав на крутий берег біля Казарм у Доусоні. Собаки були такі кволі, що довелося пристати; чекаючи, поки вони відпочинуть, він сперся на жердину. Саме тоді нагодився якийсь чоловік, дуже пристойно зодягнений у велике ведмеже хутро. Він спинився й цікаво глянув на Расмунсена, тоді пильно оглянув собак і троє прив'язаних одні до одних санок.

Що там у вас? — спитав він.

— Яйця, — хрипко відповів Расмунсен майже пошепки.

— Яйця! Ура! Ура! — підскочив той і затанцював на місці, мов навіжений. — Невже це все яйця?

— Атож.

— Скажіть, ви, певне, й є той Чоловік із Тисячею Дюжин? — Він обійшов санки й приглянувся Расмунсе-нові з другого боку. — Кажіть же, це справді ви?

Расмунсен, не цілком його розуміючи, все ж потакнув, і чоловік трохи заспокоївся.

Скільки ж ви хочете за них? — спитав він обережно.

Расмунсен повівся сміливо.

— Півтора долара, — сказав він.

— Хай буде! — відповів чоловік поквапливо. — Давайте дюжину.

— Я... я хочу сказати, півтора долара за кожне, — пояснив нерішуче Расмунсен.

— Авжеж, я чую. Давайте дві дюжини. Ось золотий пісок.

Чоловік витяг набиту, з добру ковбасу завбільшки, торбину золота й байдуже стукнув нею об жердину. Расмунсенові стало якось млосно, залоскотало в носі, його поійняло непереможне бажання сісти й заплакати. А навколо вже збирався зацікавлений натовп, люди один по одному просили яєць. Расмунсен не мав на чому важити, але чоловік у ведмежому хутрі приніс вагу і послужливо відміряв золотий пісок, поки Расмунсен роздавав яйця. Незабаром коло нього почалася штовханина й галас. Кожен хотів купити, вимагав, щоб йому дали першому. І що більше хвилювалися покупці, то більше заспокоювався Расмунсен. Щось тут не так. Недарма люди хапають його товар. Краще спершу відпочити й дізнатися, яка ціна на яйця. Може, вони коштують по два долари. Хай там як, а по півтора йому завжди дадуть.

— Годі! — гукнув він, коли продав зо дві сотні. — Більше не продаю. Я вимучився. Спочатку мені треба знайти собі житло, а тоді прошу до мене.

Юрба загула, але чоловік у ведмежому хутрі підтримав Расмунсена. Двадцять чотири морожених яйця торохтіло в його містких кишнях, і

йому байдуже було, чи інші дістануть ще їх, чи ні. Крім того, він бачив, що Расмунсен ледве на ногах тримається.

— Там праворуч, за другим рогом від "Монте Карло", є хатина, — сказав він. — У неї вікно з пляшок з-під содової води. Вона не моя, але мені доручено віддати її в комірне. Десять доларів у день, це зовсім не дорого. Ідіть просто туди, а я зайду пізніше. Не забудьте: вікно з пляшок з-під содової води.

— Тра-ля-ля! — за мить заспівав він. — А я піду їсти яєчню та мріяти про домівку.

Ідучи до хатини, Расмунсен згадав, що він голодний, і дорогою купив трохи їжі в крамниці компанії та ще шмат м'яса в різника і сухої лососини для собак. Легко знайшовши хатину, він навіть собак не розпряг, а найперше розпалив вогонь і поставив варити каву.

— Півтора долара за яйце... Тисяча дюжин... Вісімнадцять тисяч доларів! — мурмотів він сам до себе, заходячися коло грубки.

Коли він кинув шмат м'яса на сковорідку, відчинилися двері. Расмунсен обернувся. То був чоловік у ведмежому хутрі. Зайшов він дуже рішуче, певно, з якимось наміром, але, глянувши на Расмунсена, начебто розгубився, і на обличчі його відбилася ніяковість.

— Я... я хотів... — почав він і спинився.

Расмунсен подумав, що він прийшов правити гроші за хатину.

Ось що, хай йому чорт! Яйця, щоб ви знали, тухлі.

Расмунсен захитався. Його наче хтось луснув обухом по лобі й приголомшив. Стіни похилилися й затанцювали круг нього. Він простяг

руку, щоб спертися, і поклав її просто на грубку. Різкий біль і дух підсмаженого м'яса привели його до тями.

— Ага, — сказав поволі він, дістаючи з кишені торбинку. — Ви хочете забрати назад свої гроші.

— Річ не в грошах, — сказав чоловік, — але чи немає у вас яєць добрих?

Расмунсен хитнув головою.

— Краще візьміть гроші.

Але той відмовився й позадкував до дверей.

— Я прийду, — сказав він, — коли ви передивитеся свій крам і побачите, що там є.

Расмунсен укотив до кімнати оцупок, повносив скриньки. Сам він був цілком спокійний. Тоді узяв сокиру й заходився одне по одному розрубувати яйця. Половинки він пильно роздивлявся, а тоді кидав додолу. Спочатку він брав яєчка вибірково, з різних скриньок, потім став рубати поспіль. Купа долі усе більшала. Кава википіла, в хатині стояв чад із горілого м'яса. Расмунсен рубав уперто й одноманітно, аж поки скінчив останню скриньку.

Хтось постукав у двері, постукав удруге, а тоді увійшов сам.

— Що за гидота! — гукнув він, спиняючись біля порога. Розрубані яйця почали відтавати коло грубки і неприємний дух ставав чимраз прикріший.

Певне, зіпсувалися на пароплаві, — мовив він.

Расмунсен втупився в нього порожнім поглядом.

— Я Меррей, Джім Меррей Огрядний. Мене тут усі знають, — почав незнайомиць. — Я чув, що ваші яйця тухлі і пропоную вам двісті доларів за всі. Вони не те, що лососина, але все ж таки буде їжа собакам.

Расмунсен наче скам'янів. Він ані поворухнувся.

— Ідіть до дідька! — сказав він спокійно.

— Та ви поміркуйте. Це добра ціна за таку гидоту. Краще, ніж нічого. Дві сотні. То як, га?

— Ідіть до дідька, — вдруге тихо мовив Расмунсен. — І то якнайшвидше.

Меррей роззявив рота в подиві, а потім, не зводячи з Расмунсена очей, позадкував надвір.

Расмунсен вийшов слідом за ним і випряг собак. Він кинув їм усю лососину, що купив для них, і змотав посторонки від санок. Тоді увійшов до хати й зачинив двері на клямку. Чад із перегорілого на вугілля м'яса їв йому очі. Він виліз на ліжко, перекинув посторонок через сволока й приміряв на око, чи не буде високо. Мабуть, йому видалося, що посторонок закороткий, бо він поставив стільчика на лежанку й став на нього. Зробивши зашморга на кінці посторонка, він просунув у нього голову, а другий кінець прив'язав до сволока. Тоді ногою вибив з-під себе стільчика.